

Täysistunto

Keskiviikko 15.11.2023 klo 14.00—17.23

15. Lakialoite laiksi merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Lakialoite LA 17/2023 vp Pauli Aalto-Setälä kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä läpi, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asioiden jälkeen. — Edustaja Aalto-Setälä, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.13 **Pauli Aalto-Setälä kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kuulijat! Lakialoitteeni liittyy Itämereen.

Ilman meriä olisimme jo paistuneet elävältä, sillä terve meri on hiilinielu. Meri tuo meille paitsi elämää myös viennin vaurautta, ravintoa ja turvallisuutta. Rehevöitynyt meri ei ole mitään näistä. Meremme rehevöityminen on ihmisten aiheuttamaa ja ilmastokriisin kiihdyttämää. Tämä lakialoite puuttuu yhteen kaikista räikeimpiin Itämeren saastuttaviin päästöihin — tarkemmin sanottuna tämä lakialoite kieltäisi käymäläjätevesien, harmaavesien, kiinteiden jätteiden ja rikkipesurivesien aluksesta päästämisen Suomen vesialueella ja talousvyöhykkeellä. Itämeri ei voi olla enää käymälämme.

Arvoisa rouva puhemies! Käyn lakialoitteen kohta kohdalta läpi.

Lakialoitteen ensimmäinen tavoite on ensinnäkin se, että näitten paskavesien laskulle Suomen vesialueelle laitetaan piste. Itämerellä liikennöi päivittäin noin 2 000 alusta, joiden miehistöjen jätevedet päätyivät nykyoloissa valtaosin mereen. Toisin sanoen pelkästään Suomen satamissa käyvien rahtialusten määrän ja laskennallisen keskiarvon perusteella käymäläjäte- ja harmaavesiä kertyy Itämereen päivittäin yli 20 000 tonnia. Huomatavaa on, että rahtilaivojen käsittelyjärjestelmät eivät usein poista merta rehevöittäviä ravinteita.

Toiseksi, tämä lakialoite puuttuu nykyisen lainsäädännön puutteeseen eli harmaavesiin. Harmaavesillä tarkoitetaan jätevettä, joka syntyy esimerkiksi peseytymisessä ja astioiden pesussa. Alustavien tutkimusten mukaan harmaavedet sisältävät ympäristölle haitallisia ravinteita, bakteereja, kiintoaineita, rasvoja, kemikaaleja sekä mikromuoveja. Nykyinen kansallinen lainsäädäntö ei tunnista harmaavesiä ollenkaan eikä siten säätele niiden laskeamista mereen lainkaan.

Kolmanneksi, käytännössä harmaavesien mukana puretaan usein myös alusten ruokajäte. Nykyinen oikeustila on luonut tilanteen, jossa kiinteiden jätteiden, eli pääasiassa ruoka-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2023 vp

jätteiden, päästäminen aluksesta mereen on käytännössä sallittu. Kiinteiden jätteiden poistamiskielto vesittyy nykyisen lain lievennyksellä, jonka mukaan poistamiskieltoa voidaan välttää riittävillä hienonnuslaitteistoilla. Ikävä kyllä käytännössä nämä eivät kuitenkaan estä ruokajätteen sisältämien ravinteiden päätymistä mereen.

Neljänneksi ja viimeiseksi, lakialoite kieltäisi Itämeren vahingoittavat rikkipesurivedet, jotka syntyvät alusten rikkipäästöjen vähentämiseksi asennettavien pakokaasujen puhdistusjärjestelmien eli niin kutsuttujen rikkipesureiden likavesistä. Vaikka pesurit vähentävät alusten ilmaan päästämiä saasteita, mereen laskettuna niiden päästämät pesurivedet saastuttavat sitten meren niiden sisältämällä raskasmetalleilla ja rikkiyhdisteillä.

Arvoisa rouva puhemies! Kaikki tämä sallitaan Suomen merialueilla nykytilanteessa. Jätteiden mereen päästämisen kieltäminen ei olisi lainkaan kohtuuton. Jo tällä hetkellä Kansainvälinen merenkulkujärjestö on asettanut matkustajaliikenteelle tiukennettuja määräyksiä ja kannustimia, joiden ansiosta esimerkiksi täällä Helsingissä, Helsingin satamassa vierailevista risteilyaluksista laskee jätevetensä satamien jätevesijärjestelmiin Itämeren sijaan suuri osa. Nämä vaatimukset eivät kuitenkaan koske rahtialuksia lainkaan. Samalla Suomen satamien nykyiset huoltopalvelut mahdollistaisivat erinomaisesti kaikenlaisten jätevesien pumpppaamisen satamissa sekä matkustajaliikenne- että rahtialuksille. Myöskään rikkipesurivesien laskun kieltäminen ei tulisi pitää kohtuuttomana vaatimuksena Itämerellä aluksia liikennöiville toimijoille. Ja tällä hetkellä on saatavana vähärikkisiä ja yleisesti käytössä olevia polttoaineita, joita käyttämällä velvollisuus puhdistaa pakokaasuja tulee poistumaan kokonaan. Euroopan unioni on nyt jo valmistelemassa rikkipesurivesien laskun kiellon silloin, kun pesurit toimivat suljetulla kierrolla.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen toimivalta haitallisten päästöjen kiellossa ulottuu aluevesien lisäksi Suomen talousvyöhykkeelle. Koska nämä merialueet ulottuvat yhdessä monin paikoin rannasta kaksitoista meripeninkulmaa kauemmaksi, on Suomen lainsäädännöllä mahdollista tiukentaa Itämerellä liikennöivien alusten haitallisia päästöjä koskevia rajoituksia. Tämä lakialoite ei ulota käymälä-, jäte- tai harmaavesien, kiinteiden jätteiden tai rikkipesurivesien laskun kieltä suomalaisille aluksille Suomen merialueiden ulkopuolella, vaikka lippuperiaatteen mukaisesti siihen olisi lainsäädännöllinen toimivalta. Tämän rajauksen tarkoituksena on estää alusten epäyhtymäinen kohtelu silloin, kun muilla Itämeren aluksilla ei nykyoikeustilassa ole vastaavia velvoitteita. Tällä lakialoitteella esitetään kohtuuttomat tilanteet myös siten, että kapasiteetiltaan pienet alukset, kuten huvialukset, rajataan lakialoitteen ulkopuolelle.

Arvoisa rouva puhemies! On selvää, että koko Itämeren kattavaa kieltä varten Suomen tulee edelleen jatkaa kansainvälistä yhteistyötä asiassa, esimerkiksi Euroopan unionin, Itämeren suojelukomission ja Kansainvälisen merenkulkujärjestön työn puitteissa. Tämä ei kuitenkaan poista sitä mahdollisuutta ja tosiasiaa, etteikö Suomi voisi omilla toimillaan olla suunnannäyttäjänä Itämeren suojelutyössä. Parhaassa tapauksessa Suomen asettamat rajoitukset haitallisten jätevesien laskulle toimivat esimerkkinä muille Itämeren reunavaltioille.

Hyvät kuulijat, Itämeri ei ole viemärimme, paskavesien laskulle mereen tulee laittaa pis-
te.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2023 vp

17.19 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustajakollega Aalto-Setälää tästä tärkeästä aloitteesta, jonka hän on tehnyt. Ja aloitteen keskiössähän on nimenomaan huoli Itämerestä, sen tilasta ja tulevaisuudesta. Meren rehevöityminen, jätevesien laskeminen aluksista Itämereen, näitä asioita tässä aloitteessa tuodaan vahvasti esiin ja vaaditaan toimenpiteitä niihin puuttumiseksi.

Jos toimiin ei tämän lakialoitteen johdosta ryhdytä, niin mielestäni ansaitisimme ainakin vastauksen siihen, miksi näitä lainsäädännön epäkohtia, joita tässä aloitteessa ansiokkaasti tuodaan esiin, ei ole pyritty aikaisempien hallitusten tai nykyisen tai tulevien hallitusten toimesta korjaamaan. Olisinkin halunnut kysyä ehkä tässä yhteydessä edustaja Aalto-Setälältä, kun tiedän, että olette huolella varmasti tämän lakialoitteenne valmistellut ja nostatte lakialoitteessa esiin näitä nykyisen lainsäädännön epäkohtia, millaisia perusteluja tähän nykyiseen asiantilaan ja puuttumattomuuteen on esitetty siitä, miksi näitä ei ole jo aiemmin saatu korjatuksi tai yritetty korjata. Onko kyse ainoastaan siitä, että tässä tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä, johon ei ole löytynyt riittävää tahtotilaa Itämeren alueen jäsenvaltioiden toimesta, vai onko tässä taustalla vielä jotakin muuta? Se olisi varmasti arvokasta tässä yhteydessä kuulla. [Mauri Peltokangas: Hyvä kysymys!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aalto-Setälä, ymmärtäisin, että haluatte pitää puheenvuoron, mutta se ei ole tullut tänne meidän näyttöömme asti. No niin, nyt näkyy täälläkin, olkaa hyvä. — Ja nyt vielä pieni huomio: mikrofoni ei kuulu. Eli varmaan täytyy painaa hiukan pidempään, se aina joskus temppuilee. [Pauli Aalto-Setälä: Nyt!] — No nyt kuuluu. [Pauli Aalto-Setälä: Ei tässä niin myöhä vielä ole, arvoisa rouva puhemies, ettei osaa näitä laitteita käyttää.]

17.21 Pauli Aalto-Setälä kok: Hyvä kysymys. En haluaisi syyllistää aiempia lainsäätäjiä millään lailla, mutta se, mitä olen kuullut vastaukseksi esimerkiksi Itämeren parlamentaarikkokonferenssissa, on ollut kyllä aika usein se, että odotetaan, että joku muu toimii josain muualla tai että syntyisi joku kansainvälinen yhteinen laki ja näkemys, jonka tähden olisi lupa vielä odottaa vuosi, pari. Ja nyt jos miettii kaikkia näitä yhteisiä toimia, mitä tässä Itämeren ympärillä on tehty, niin siellähän on tehty paljon asioita, mutta tämä on jäänyt hoitamatta. Kun sitä selvittelin ja kyselin ja juristin kanssa vielä pohdiskeltiin huolella tätä, niin ei ole kyllä mitään syytä, ettei Suomi olisi tässä edelläkävijä. Kävin Euroopan komissiossa tästä keskustelemassa, ja itse asiassa nähdään aika mielekkäänä myöskin se malli, että joku maa näyttää vähän suuntaa. Me ollaan kuitenkin viime kädessä täällä Suomesa vastuussa omien rannikkovesiemme tilasta, ja silloin on hyvin loogista ja fiksua kantaa siitä myöskin omalla kansallisella lainsäädännöllä parempi vastuu.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.